

УДК 332.146:330.322

Ільчук О. О.

Львівська комерційна академія

## ПЕРСПЕКТИВИ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У статті висвітлено теоретичний аспект поняття «модернізації економіки». Здійснено класифікацію категорії «модернізації». Доведено, що модернізація економіки та інвестиційна привабливість регіону є взаємозалежними поняттями, ґрунтуючись на результатах підвищення інвестиційної привабливості тих регіонів, які були залучені до підготовки та проведення Євро-2012.

**Ключові слова:** інвестиції, інвестиційна привабливість, підприємство, модернізація економіки.

**Постановка проблеми.** Процес постійних змін, що впливає як на зміну суспільного характеру виробництва, так і на економіку країни в цілому, прийнято називати модернізацією, оскільки в процесі таких змін здійснюється суттєве оновлення відомих раніше явищ чи процесів. Однак на сьогоднішній день процес модернізації є не лише властивістю соціально-економічного розвитку чи універсальним засобом відтворювального зростання, але значення вектору подальшого розвитку як економіки. Разом з тим модернізація економіки великою мірою впливає і на зміну інвестиційної привабливості як країни в цілому, так і окремих її регіонів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У вітчизняних та зарубіжних публікаціях останнім часом гостро постає питання підвищення інвестиційної привабливості в умовах постійної та динамічної модернізації економіки. Значну увагу різноманітним аспектам впливу модернізації на економічні процеси приділяють такі науковці, як В. Геєць, Смельянов Ю.С., Александрович Я.М., Онишко С.В., Матковський П.Є., С. Вовканич, С. Шульц, Іванов І.Ю., Клімова О.І. та інші, що внесли значний внесок в розвиток процесу модернізації економіки.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Дослідження проблематики модернізації економіки багато в чому досі залишається дискусійним та актуальним, оскільки в процесі теоретико-методологічного дослідження напрацьована достатньо велика база знань щодо історичних витоків поняття, причинно-наслідкового зв'язку процесів модернізації економіки та її розвитку, однак недостатньо досліджено, яким чином впливають процеси модернізації на зміну інвестиційного клімату в країні, а зокрема в окремому регіоні, а також не існує конкретних рекомендацій щодо покращення інвестиційної привабливості регіону в процесі впровадження модернізації в різні сфери суспільного відтворення.

**Мета статті.** Метою статті є уточнення сутності категорії «модернізація», її класифікації та обґрунтування її впливу на інвестиційну привабливість регіону на прикладі окремих регіонів України, що були задіяні у процесі підготовки України до Євро-2012.

**Виклад основного матеріалу.** Для відповіді на питання, що ж включає модернізаційні процеси в єдину систему прогресу – головний механізм економічного розвитку, важливо, перш за все звернутися до фундаментальної категорії «модернізація», яка мала вирішальне значення для світового розвитку як в глобальному, так і в локальному вимірі.

Згідно з тлумачним словником, під модернізацією розуміють процес часткового оновлення, одним з напрямків посиленого розвитку і підвищення ефективності.

Як стверджують автори Енциклопедії, інвестицій, модернізація – (від франц. *modernization* – оновлення) – означає в першому значенні зміну, вдосконалення чого-небудь відповідно до сучасних вимог і смаків [1, с. 316]. По-друге, як стверджують автори, модернізація надає минулому невластивих йому сучасних рис, осучаснює його, і по-третє – вдосконалює, переробляє відповідно до вимог якості та дизайну, технічних умов з урахуванням екологічних чинників.

Однак модернізація економіки є не абстрактним явищем, а керованим процесом. Так, на думку Смельянова Ю.С., модернізація потребує мобілізаційних зусиль та концентрації ресурсів бізнесу та держави, потребує розробки таких інституційних основ, які не призведуть до відставання економічного розвитку через черговий технологічний та економічний цикл, а забезпечать стійкий та якісний розвиток на основі збереження і приросту інтелектуального капіталу [2].

На сьогодні процес модернізації є не лише властивістю соціально-економічного розвитку чи універсальним засобом відтворювального зростання, але і фактором, що забезпечує зміст суспільного розвитку та визначення шляхів подальшого руху.

Досліджуючи модернізацію як головний механізм економічного розвитку, важливим є врахування ще двох її факторів. По-перше – модернізація є формою адаптації, системою здібностей, завдяки яким певна система (підприємство чи економіка загалом) взаємодіє із зовнішнім середовищем. При цьому слід враховувати здатність модернізації адаптуватися як до еволюційного виявлення прогресу, так і до випадкових змін.

По-друге, модернізація є окремим рівнем розвитку, який поєднує попередні зміни системи та приводить їх у відповідність до вимог суспільства та можливостей системи, тобто в даному випадку модернізація носить випереджувальний характер.

Таким чином, модернізація є багатограним поняттям, що об'єднує комплекс завдань, покликаних змінити економічну систему згідно з вимогами зовнішнього середовища.

Не менш важливою рисою класичної модернізації є її лінійність та одноваріантність. Саме ці особливості характеризували модернізацію економіки індустріальної епохи розвитку та формували жорсткі перепони на шляху вибору моделі розвитку. Однак в кінці ХХ ст. з розвитком синергетичного підходу до розвитку економіки лінійний підхід був замінений на невизначеність змін, випадкові, нелінійні процеси.

Незважаючи на існування синергетичного підходу в здійсненні модернізаційних процесів, історично означені зміни вплинули на її розуміння сьогодні. Так, на початку 50-х років ХХ ст. модернізація досягалася перш за все через удосконалення економічної інфраструктури та меха-

нізмів економічного зростання. На той час саме ці механізми були єдиним і достатнім критерієм модернізаційного процесу. Однак практичне впровадження цих принципів дало змогу сформулювати нове бачення процесу модернізації, яке охоплює не лише механізми економічного зростання, але й формування політичних інститутів, соціальної мобілізації, розширення політичної участі населення та укріплення демократичних цінностей та норм [2, с. 14].

Таким чином, модернізація як історичне явище, що зумовлює розвиток соціально-економічної системи, може бути керованим процесом. Причому процес управління модернізацією здійснюється як діалектична взаємодія між його об'єктом

та суб'єктом на основі прямих зв'язків, що між ними встановлюються. Модернізація як об'єкт управління здійснює активний вплив не лише на характер діяльності і структуру суб'єкта управління, але й визначає організаційну структуру всієї системи управління. З іншого боку, суб'єкт управління модернізацією наділений правами прийняття рішення і перетворювати їх на вимоги, обов'язкові до виконання об'єктом, що впливає на неї. Тобто в процесі управління модернізацією відбувається зміна якісних властивостей суб'єкта та об'єкта управління.

Крім того, згідно з синергетичним підходом до визначення модернізації, це відкритий процес, який визначає постійну взаємодію між ним та зо-

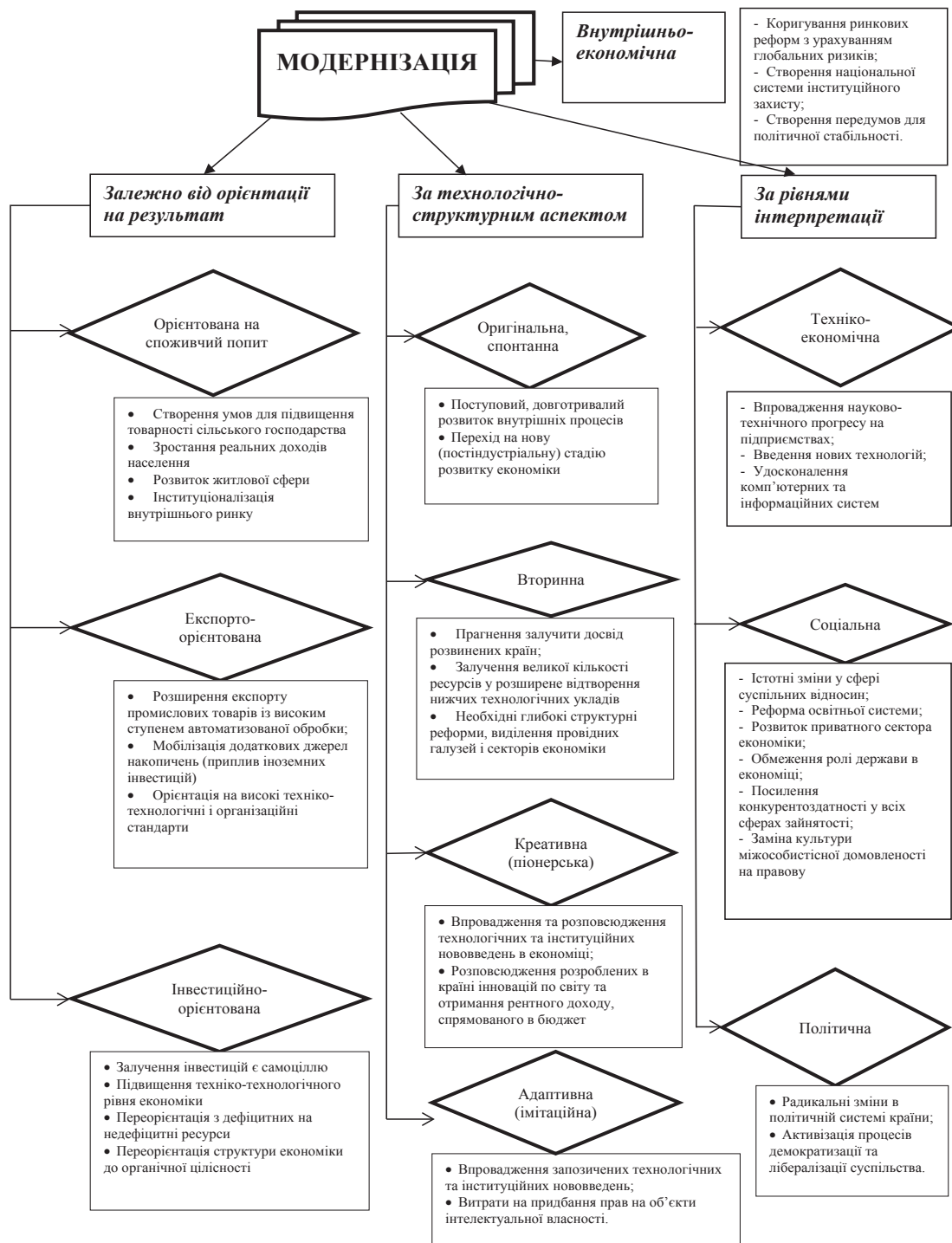


Рис. 1. Класифікація категорії «модернізації»

внешнім середовищем, для якого властиві постійні процеси зміни, стохастичності та інші, що включають лінійність цієї системи.

Таким чином, модернізація як головний механізм соціально-економічного розвитку в найбільш загальному вигляді є єдністю трьох аспектів у їх взаємообумовленості та взаємозалежності: науково-теоретичного, економічного, суспільного. З іншого боку, вчені пропонують розглядати модернізацію як зв'язуючий елемент, який передбачає створення синергетичного ефекту.

Таким чином, для більш детального розуміння категорії «модернізація» здійснимо її класифікацію за відповідними ознаками зображеними на рис. 1.

Незважаючи на велику кількість класифікаційних ознак, наведений перелік видів модернізації є не вичерпним, оскільки залежить від підходів та методів дослідження її основних рис, а також мети здійснення модернізаційних процесів.

Разом з тим зазначимо, що не можна розглядати модернізацію як відокремлене явище. В національній економіці модернізація часто є частиною економічної, соціальної чи політичної стратегії.

Як вважає професор Я. М. Александрович, стратегія структурних перетворень та модернізації економіки повинна раціонально поєднувати: стратегію використання місцевих природних ресурсів із залученням іноземних інвестицій та подальшим направленням отриманих доходів на розвиток інших галузей економіки; стратегію «переслідування», орієнтовану на освоєння конкурентоздатної продукції в економічно розвинених країнах, однак з нижчими цінами; стратегію «передових рубежів», суть якої полягає у розробці та створенні нових продуктів і технологій на основі досягнень наукового прогресу [3, с. 3-5].

В кожному з перерахованих вище варіантів розвитку прогресивних структурних змін ключовим питанням виступає залучення капіталу. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває інвестиційна складова процесів модернізації та структурних перетворень в економіці. При цьому не менш важливою є проблема розподілу інвестицій. Формування оптимальних пропорцій між «традиційними» та «новими» видами економічної діяльності, що визначатимуть економічний розвиток в довготерміновій перспективі, є прерогативою державного регулювання економіки. В умовах нестабільності економічної політики та нерозвиненості фінансових ринків та ринкових механізмів важливими є наявність державних інвестицій та створення інвестиційної привабливості як країни, так і окремих галузей та регіонів.

Як свідчать дані Держкомстату [4], за останні 5 років найбільш інвестиційно привабливими регіонами стали ті, які були залучені до підготовки такої масштабної спортивної події як чемпіонат Європи з футболу Євро-2012. Так, за період підготовки України до проведення Євро-2012 збільшилися темпи приросту інвестицій й в об'єкти охорони здоров'я та соціальної допомоги, а також вже зараз спостерігаються позитивні наслідки синергетичних ефектів, передусім пов'язаних із збільшенням інвестицій в суміжних видах економічної діяльності – операціях з нерухомістю, торгівлі, колективних, громадських та особистих послугах.

Очевидно, що збільшення обсягів інвестицій у базових видах економічної діяльності у приймаючих чемпіонат регіонах має позитивний вплив на їх структурну модернізацію. При цьому позитивними тенденціями щодо залучення інвестицій характеризувались ті види економічної діяльності, які були

прямо або опосередковано залучені до формування основних об'єктів інфраструктури Євро-2012. Так, слід наголосити на підвищенні темпів зростання інвестицій у діяльність готелів та ресторанів, зокрема у 2006 році темп інвестицій у цей вид економічної діяльності складав 3,2 рази, а у 2011 р. – у 7 раз вище порівняно із 2001 р.

Структурні зміни в обсягах інвестицій у регіональному аспекті. Так, спостерігається поступове вирівнювання регіонів за обсягами інвестицій за рахунок збільшення обсягів залучення інвестицій в інфраструктуру тих регіонів, які до 2007 р. мали незначні темпи зростання (рис. 1).

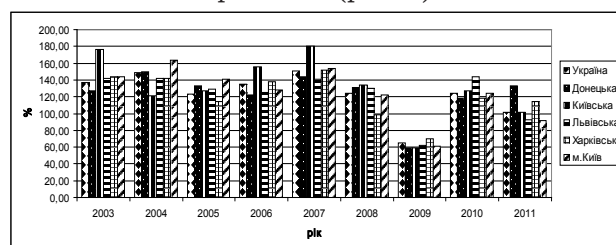


Рис. 2. Темпи зростання інвестицій за регіонами України, що приймали Євро-2012, за період 2003-2011 рр.

До 2007 р. найбільшими були темпи зростання інвестицій у Київській області. Однак в процесі підготовки до проведення Євро-2012 зростання інвестицій у Львівській області зросло до рівня темпів збільшення інвестування у регіонах – лідерах та становили 130,3%, у Донецькій області – до 131,0%. У 2009 р відбувся загальний спад обсягів інвестицій як в цілому по Україні (65,1%), так і за регіонами, що приймають Євро-2012. Втім, у 2010 та 2011 рр. спостерігалось загальне зростання обсягів інвестицій в Україні, але найвищими були темпи зростання у 2010 р. у Львівській (143,8%) та у 2011 р. у Донецькій областях (132%).

Тобто в процесі підготовки до проведення в окремих регіонах України Євро-2012 за рахунок залучення інвестицій відбулась модернізація інфраструктури цих регіонів, а отже, підвищення інвестиційної привабливості обумовило необхідність модернізації.

Однак при здійсненні модернізації революційним темпами за рахунок проведення подій, що спрямовані на підвищення інвестиційної привабливості регіону, слід врахувати, що окрім позитивних ефектів можуть бути і негативні наслідки. На прикладі окремих регіонів, що брали участь у підготовці Євро-2012, слід виокремити наступні негативні ефекти, які слід усунути для подальшого стабільного розвитку інвестиційної привабливості:

- в процесі залучення кредитних коштів, слід здійснити ретельний пошук джерел і засобів їх повернення, а також обслуговування отриманих кредитів;

- оптимізувати структуру джерел подальшого залучення (у т. ч. в розвиток приоб'єктної інфраструктури) інвестицій за рахунок зростання частки приватних інвесторів та залучення іноземних інвесторів;

- здійснити заходи для збереження темпів зростання обсягів інвестування і обсягів робіт, зайнятості у базових видах економічної діяльності на перспективу;

- використати позитивний досвід підготовки до Євро-2012 задля реалізації проектів державно-приватного партнерства у сфері розвитку інфраструктури при побудованих об'єктах.

**Висновки і пропозиції.** Таким чином, у сучасному вимірі процес модернізації неможливий без залучення інвестицій, що у свою чергу породжує необхідність формування відповідного рівня інвестиційної привабливості країни, галузі чи регіону. На прикладі регіонів, що брали участь у підготовці та проведенні фінальної частини чемпіонату світу з футболу Євро-2012, слід виокремити наступні наслідки цих процесів, а саме:

- з метою уникнення ситуацій недофінансування окремих об'єктів, в майбутньому слід надавати більше прав приватним інвесторам на їх

діяльність, пов'язану із модернізацією окремих об'єктів інфраструктури, забезпечивши спрощену процедуру тендерів та подачі заявки на фінансування;

- впровадити аналогічний досвід економічно розвинених країн, щодо стратегічних напрямів фінансування основних інфраструктурних об'єктів та подальшої їх експлуатації;

- підтримувати сталі та рівномірні темпи зростання інвестицій у регіони згідно відповідного розвитку окремих галузей та здійснювати постійний моніторинг тих видів економічної діяльності, що потребують розвитку.

#### Список літератури:

1. Енциклопедія інвестицій / за ред. Р. Дяківа . – К. : Міжнародна економічна фундація. – 2008. – 510с.
2. Геєць В. Ліберально-демократичні засади: курс на модернізацію України / В. Геєць // Економіка України. – 2010. – № 3. – С. 4-20.
3. Емельянов Ю. С. Государственно-частное партнерство в инновационной сфере: зарубежный и российский опыт / под общ ред. С. И. Сильвестрова. – М. : ЛИБРОКОМ 2012. – 156 с.
4. Александрович Я. М. Направления структурной перестройки и модернизации экономики Республики Беларусь и России // Материалы Междунар. науч.- практ. конф., Минск, 24-25 марта 2005 года. – Минск : БГЭУ, 2005. – С. 3-5.
5. Офіційний сайт державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Актуальные проблемы налоговой политики в условиях модернизации экономики: опыт Украины и Беларуси / под ред. Онышко С. В. : монография. – Ирпень : Национальный университет ГНС Украины, 2007. – 396 с.

**Ильчук Е. А.**

Львовская коммерческая академия

#### ПЕРСПЕКТИВЫ РОСТА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ РЕГИОНА В УСЛОВИЯХ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ

##### Резюме

В статье отражен теоретический аспект понятия «модернизации экономики». Осуществлена классификация категории «модернизации». Доказано, что модернизация экономики и инвестиционная привлекательность региона являются взаимозависимыми понятиями, основываясь на результатах повышения инвестиционной привлекательности тех регионов, которые были привлечены к подготовке и проведению Евро-2012.

**Ключевые слова:** инвестиции, инвестиционная привлекательность, предприятие, модернизация экономики.

**Pchuk O. O.**

Commerce Academy Lviv

#### GROWTH PROSPECTS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE REGION IN TERMS OF ECONOMIC MODERNIZATION

##### Summary

In the article deals with theoretical aspects of «modernization of economy». Author proposed the classification category of «modernization.» It is shown that the modernization of the economy and investment attractiveness of the region are interdependent concepts. That was based on the results of increasing the investment attractiveness of the regions that have been involved in preparation and holding of Euro-2012.

**Key words:** investment, investment attraction, business, modernization of the economy.